

Mot.
1989/90
A401-405

Motion till riksdagen

1989/90:A401

av Larz Johansson (c)

Regionalpolitiska insatser i Södermanlands län

Inledning

Under senare år har länsstyrelsernas roll i arbetet med att främja en positiv regional utveckling blivit allt viktigare och samtidigt också tydligare. Denna roll kommer med största sannolikhet att förstärkas ytterligare när riksdagens beslut om en samordnad länsförvaltning träder i kraft under 1991. Redan idag arbetar dock de statliga länsmyndigheterna i Södermanlands län på ett samordnat sätt och med gemensamma målsättningar – länets grundsyn.

Denna grundsyn – som fastställts av länsstyrelsens förtroendevalda styrelse – innehåller fyra prioriterade områden. Det första är länets kommunikationer, såväl inomregionala som interregionala. Det andra är utbildning i alla dess former men med tyngdpunkten på högre utbildning och forskning. Det tredje är länets strategiska läge i närheten av en dominerande storstadsregion med de för- och nackdelar som det medför och det fjärde – och det kanske allra viktigaste – är miljövärden.

Dessa prioriterade områden bidrar tillsammans till en positiv utveckling av länet. Näringslivets utveckling och konkurrensförmåga är starkt beroende av tillgången på goda kommunikationer och på tillgången på välutbildad och kompetent personal. På samma sätt är sysselsättningen beroende av ett starkt och konkurrenskraftigt näringsliv som har styrka och förmåga att möta svängningar i konjunkturen. Utvecklingen är också beroende av länets förmåga att ta tillvara de fördelar som finns i länets läge och vår förmåga att slå vakt om de oersättliga tillgångar som finns i vår rika miljö.

För att ta tillvara all den utvecklingskraft som finns i länet krävs ofta insatser av regionalpolitisk karaktär. I första hand gäller det att förstärka länets infrastruktur vad avser utbildning och kommunikationer där länsstyrelsens roll är att medverka till att skapa bästa tänkbara förutsättningar. Oftast handlar det om att ta initiativ i ett inledande skede, att bekosta och utföra förstudier, att medverka vid fortsatta utredningar, att samordna mellan olika intressenter etc.

För dessa uppgifter är det nödvändigt att länsstyrelsen förfogar över tillräckliga resurser, dvs. medel för regionalpolitiska insatser. De senaste åren har länsstyrelsen i Södermanland tilldelats 5,5 milj. kr. under åren 1985 till 1986, 6,5 milj. kr. under åren 1987 till 1988, och 7,0 milj. kr. under 1989. Dessa belopp har varit klart otillräckliga och står på intet vis i proportion till de uppgifter som statsmakterna förväntar att länet skall klara av att lösa.

Väl fungerande person- och godstransporter är en viktig förutsättning för att samhället som helhet skall fungera på ett tillfredsställande sätt. Av det skälet har länsstyrelsen i Södermanland – tillsammans med övriga berörda myndigheter – tagit fram en systemskiss för länets transporter. Denna systemskiss utgör också underlag för kommande arbete med att revidera och ta fram nya planer för vägbyggandet i länet, liksom för övriga trafiksystem. Samtidigt har också miljökonsekvenserna av trafikplaneringen givits en framträdande roll och slutsatsen är ganska given: en satsning på kollektiva färdmedel får en positiv påverkan på miljön!

Detta planeringsarbete måste nu drivas vidare inom ett antal viktiga sektorer där det kommer att krävas mycket stora investeringar. Här skall bara ges några exempel.

Vägsystemet:

Fortfarande är stora delar av de två Europavägarna genom länet av så låg standard att de inte ens förtjänar namnet "Europaväg". Förutom att de utgör flaskhalsar i trafikflödet är de mycket bristfälliga ur trafiksäkerhetssynpunkt och även om vi lyckas hejda tillväxten av trafiken på vägarna genom bättre kollektiva lösningar så måste såväl väg E3 som väg E4 snart byggas ut till motorvägsstandard. Denna åtgärd måste dock betraktas som ett nationellt intresse och således inte belasta de sörmländska väganlagen. Med en sådan planeringsordning kunde länets planering inriktas på länsvägarna och de s.k. tvärförbindelserna i det regionala vägnätet.

Järnvägssystemet:

Inom länet är den södra delen av Mälarbanan – den som också brukar kallas Svealandsbanan – den allra viktigaste järnvägsinvesteringen. Den utbyggnaden skulle bl.a. medföra att restiderna Eskilstuna – Stockholm skulle komma att förkortas högst avsevärt och den spårbundna trafiken därigenom bli ett attraktivt alternativ till biltrafiken. En utbyggd järnväg via Strängnäs och Läggesta skapar också nya förutsättningar för att avlasta Storstockholms överansträngda bostadsmarknad. Ett annat viktigt järnvägsprojekt är sträckan Eskilstuna-Oxelösund där länsstyrelsen – på ett centerinitiativ – inlett en förstudie med syfte att återuppta persontrafiken. Därutöver finns ytterligare en rad angelägna planeringsinsatser som är föranledda av SJ:s planer på snabbtåg och av möjligheterna att fånga upp framtida resbehov med pendeltrafik i olika lägen.

Sjöfartssystemet:

Sjöfarten hör till en underskattad del av vårt transportsystem som dock rymmer betydande framtida möjligheter. Den nyligen öppnade färjeförbindelsen från Oxelösund till Polen är ett exempel på länets strategiska läge i förhållande till nya intressanta marknader runt Östersjön. Förändringarna i Baltikum. Polen och Östtyskland kommer att skapa rese- och transportbehov som i sin tur kan ge effekter på utvecklingen i länet. Även kustsjöfarten

kan komma att utvecklas på nytt med skärpta miljökrav på landtransporter.

Gemensamt för alla dessa tre områden: vägar, järnvägar och sjöfart är den betydelse de har för vårt sätt att utveckla våra godstransporter på ett miljövänligt sätt. Kombitransporter av olika slag kommer att bli allt vanligare och då krävs det terminalanordningar som ger möjlighet till sammanknytningar och övergångar mellan olika trafikslag. Allt detta kräver en samordnad och långsiktig planering där länsstyrelsen återigen har en viktig funktion.

Utbildning

Inom utbildningsområdet finns det ett flertal sektorer där det krävs övergripande och samordnande planeringsinsatser. Den första är gymnasieskolan som dels skall anpassas till en – visserligen tillfällig – men ändå kraftigt nedgång i antalet 16-åringar som söker vidare till gymnasieskolan. Samtidigt står skolformen inför en betydande omstrukturering där alla yrkesutbildningar blir minst 3-åriga och där de studieförberedande linjerna med stor sannolikhet blir färre och med bredare, gemensamma ingångar. Dessa förändringar kommer att göra det möjligt att bibehålla utbildningar på orter där elevunderlaget eljest hade varit för litet och det kan i vissa fall t.o.m. ge utrymme för nyetableringar. För vissa utbildningsvägar som tidigare betraktats som relativt snäva, t.ex. jord- och skogsbruksutbildningarna, kommer den nya 3-åriga naturbrukslinjen att öppna betydligt vidare perspektiv.

Ett annat område där det krävs insatser är vuxenutbildningen. Ett allt mer kunskapsintensivt och högteknologiskt arbetsliv ställer höga krav på en välutbildad arbetskraft. Samtidigt blir kunskaperna snabbt föråldrade och vi måste ständigt vara beredda på att möta förändringar, nya arbetsorganisationer och nya tekniker. Allt detta ställer krav på både företagens egen personalutveckling och samhällets vuxenutbildning. Även om utbildningsnivån ständigt blir högre så finns det fortfarande många som har en utbildning på folkskole- eller grundskolenivå. Nya utbildningsklyftor uppstår också, dels därför att den allmänna utbildningsnivån är högre hos den yngre generationen, dels därför att nya kunskapsområden tillkommer. Ett sådant exempel är datatekniken.

En väl utbyggd högskola är en annan viktig förutsättning för en positiv utveckling i ett län. Nära tillgång till högre utbildning är av stor strategisk betydelse för såväl företag som offentliga myndigheter och enskilda individer. Vid högskolan i Eskilstuna/Västerås pågår ett brett utvecklingsprojekt där syftet är att stärka den reguljära grundutbildningen och att öka utbildningens forskningsanknytning. Även här spelar länsstyrelsens möjligheter att bidra med planeringsresurser en viktig roll, framför allt när det gäller att åstadkomma en decentralisering av utbildningsutbudet. Det vore dock till fördel för länet om man – i likhet med andra län – hade sin "egen" högskola och jag kommer därför att i annat sammanhang föreslå att högskolan i Eskilstuna/Västerås delas i två separata högskolor.

I detta sammanhang är det angeläget att påpeka att högskolan i Eskilstuna/Västerås måste ges betydligt bättre resurser för såväl den reguljära grundutbildningen som till lokala linjer och fristående kurser.

I förhållande till det omland som högskolan har att betjäna, har vår hög-

skola anmärkningsvärt låga anslag. Vidare bör högskolan tilldelas fasta forskningsresurser som kan utgöra en bas för den forskningsanknytning som är nödvändig för att grundutbildningen skall kunna vila på en vetenskaplig grund. Även till dessa anslagsfrågor har jag för avsikt att återkomma i annan ordning.

Mot. 1989/90
A401

Länets strategiska läge

I inledningen till denna motion har jag pekat på att närheten till storstadsregionen Stockholm kan innebära både för- och nackdelar. Med en framsynt planering och med ett gemensamt uppträdande mellan länets statliga myndigheter och länets kommuner bör dock fördelarna klart komma att överväga. Utvecklingen av länets kommunikationsnät kan tas som illustration till de stora utvecklingsmöjligheter som finns. Väl utbyggda och snabba kommunikationer i kombination med ett kraftigt utökat bostadsbyggande i strategiska lägen och med goda utbildningsmöjligheter inom länet skulle stärka länets framtid. Södermanland kan dessutom erbjuda en miljö av hög kvalitet med närhet till rekreation och naturupplevelser.

Länets näringsliv är fortfarande i hög grad industridominerat. Ca 30 % arbetar inom tillverkningsindustrin och då främst inom sådana branscher som är utsatta för hård konkurrens från andra länder. Trots att många företag visar en god lönsamhet måste den nuvarande näringslivsstrukturen betraktas som relativt sårbar i en ev framtida lågkonjunktur. En fortsatt, försiktig omstrukturering mot en mer högteknologisk och kunskapsintensiv tillverkning framstår därför som synnerligen angelägen.

Länets jordbruk borde – trots det kärva jordbrukspolitiska klimat som nu råder – ha goda framtidsutsikter. Närheten till de stora befolkningstäta områdena i Mälardalen och till Storstockholmsområdet kommer på sikt att innebära konkurrensfördelar. Alternativodlingen har redan skapat en viss marknad och allt talar för att denna växer, såväl för vegetabilier som för animalieprodukter. Skärpta miljökrav och strängare djurskyddskrav kommer också att gynna det traditionella familj jordbruket på djurfabrikernas bekostnad. Jordbrukets roll som bevarare av kulturlandskapet måste dock värderas på ett bättre sätt än vad som sker idag liksom dess möjligheter i den framtida energiproduktionen.

Miljövård

I den regionala miljöanalys som sammanställts av länsstyrelsen redovisas ett antal problemområden som behöver åtgärdas. Många av dessa är av den karaktären att det krävs åtgärder på nationell nivå – i vissa fall också internationell – för att nå önskade effekter. Dit hör tex trafikpolitiken och energipolitiken. Andra åter är sådana att det krävs insatser av oss alla, myndigheter såväl som enskilda individer. Till länets största miljöproblem hör utan tvekan den betydande övergödningen av sjöar och vattendrag och den s.k. dagvattenproblematiken. Båda kännetecknas av att de tillför ytvattnet betydande tillskott av föroreningar och att det krävs ett långsiktigt och målmedvetet miljövårdsarbete för att komma tillrätta med problemen.

Ett annat område som måste ägnas stor uppmärksamhet är bevarandet av

den "Sörmländska landskapsbilden". Många av länets unika biotoper är hotade och det krävs både snabba och kraftfulla åtgärder om inte förändringarna i det sörmländska landskapet skall resultera i obotliga skador.

Till miljöanalysen hör också en hel katalog med förslag till åtgärder av olika slag. Dit hör såväl förebyggande åtgärder av typ omprövning av tidigare tillstånd för vissa industrier som åtgärder vars främsta syfte är att söka bota redan uppkomna skador. Gemensamt för alla är dock att de kräver betydande insatser på den regionala nivån.

Förslag

I denna motion har endast redovisats en del av de mångskiftande uppgifter som åvilar den statliga myndigheten på den regionala nivån. Som antytts i inledningen har riksdag och regering – med beslutet om en samordnad länsförvaltning – än tydligare markerat den vikt man lägger vid länsstyrelsens roll i samhällsplaneringen. För att dessa vidgade uppgifter skall kunna utföras på ett framgångsrikt sätt är det nödvändigt att länsstyrelsen förfogar över tillräckliga anslag för den regionalpolitiska verksamheten. Jag föreslår därför att länsstyrelsen i Södermanlands län tilldelas ett anslag om 15 milj. kr. för dessa uppgifter.

Hemställan

Med stöd av vad i motionen anförts hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av resurser för regionalpolitiska insatser i Södermanlands län.

Stockholm den 10 januari 1990

Larz Johansson (c)